

Anne ve Babaların Eğitim Düzeyi ve Mesleki Statüleri ile Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetçilik ve Muhafazakârlığı Arasındaki İlişki

Abdulkadir KUZLAK ¹, Burcu ÇUVAŞ ², Nuray SAKALLI-UĞURLU³

ÖZ

Bu çalışmada anne ve babaların eğitim düzeyi ve mesleki statüleriyle kadın ve erkek bireylerin muhafazakârlık ve cinsiyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu bağlamda 229 kadın ve 189 erkek olmak üzere 418 üniversite öğrencisinden (Ortyaş = 22.31, S = 3.3) oluşan örnekleme anne-babalarının eğitim düzeyi ve mesleki statüleri ile ilgili soruların yanı sıra, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik alt boyutlarını içeren Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği ve Genel Muhafazakârlık Ölçeği sunulmuştur. Bulgular, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin ve mesleki statüsünün kadın ve erkek katılımcıların düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik ve muhafazakârlık değerleri ile çoğunlukla negatif korelasyon değerine sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca, her iki ebeveynin de eğitim seviyesinin ve mesleki statüsünün erkeklerden daha çok kadınların düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliği ve muhafazakârlığıyla ilgili olduğu bulunmuştur. Son olarak, bulguların alan yazınla olan uyumlulukları ve çelişkileri tartışılmış, kuramsal ve uygulamalı katkıları ortaya koyulmuş ve bazı sınırlılıkları belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleki statüsü, korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, muhafazakârlık, cinsiyet farklılıkları

Kuzlak, A, Çuvaş, B. ve Sakallı-Uğurlu, N. (2017). Anne ve babaların eğitim düzeyi ve mesleki statüleri ile üniversite öğrencilerinin cinsiyetçilik ve muhafazakârlığı arasındaki ilişki. *Nesne*, 5(9), 89-109.

¹ Araştırma Görevlisi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, kuzlak(at)metu.edu.tr

² Araştırma Görevlisi, TED Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, burcu.cuvas(at)gmail.com

³ Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, nurays(at)metu.edu.tr

Relationship between Mother and Father Education and Vocational Statuses with College Students' Sexism and Conservatism

ABSTRACT

This study aimed to investigate the relationship between mother and father education levels and vocational statuses with sexism and conservatism. 418 undergraduate students (229 females, 189 males; $M_{age} = 22.31$, $SS = 3.3$) were recruited for the study and completed questions regarding parent statuses as well as Ambivalent Sexism Inventory including hostile -benevolent sexism and General Conservatism Scale. Results showed that parent education levels and statuses were mostly negatively correlated with individuals' hostile and benevolent sexism and conservatism. Besides, it is found that education level and statuses of both parents are more related with women hostile and benevolent sexism and conservatism compared to men. Finally, contradictions and compliances of findings with existing literature were discussed, theoretical and practical contributions were revealed, and some limitations were specified.

Keywords: mother-father education level, mother-father vocational status, hostile sexism, benevolent sexism, conservatism, gender difference

Türkiye, muhafazakarlığın (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2009; Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2002; Pasa, 2000; Yahyagil ve Ötken, 2011), cinsiyetler arası hiyerarşinin ve cinsiyetçi tutumların yaygın olduğu (Glick ve ark., 2000; Kandiyoti, 1995; United Nations Development Programme [UNDP], 2015) bir toplumdur. Sosyal psikoloji çalışmalarında çokça yer alan muhafazakârlık ve cinsiyetçilik değişkenleri toplumlarda kişiler ve gruplar arası ilişkileri düzenleme işlevine sahiptir. Muhafazakârlık ve cinsiyetçilik, değişime kapalı olmayı, gelenekselleşmiş davranış kalıpları içerisinde hareket etmeyi içerir. Bireyler, alışık oldukları düzen içerisinde kaldıkları için belirsizlikten korunarak göreceli güvenlik hissetmenin yanı sıra gruplar arası eşitsizliğe daha olumlu bakma ve ayrımcı olma gibi davranışlar sergileyebilirler (Crandall ve Martinez, 1996; Kinder ve Sears, 1981). Bu tür normların, değerlerin, ahlaki kuralların, tutumların, ideolojilerin ve inançların nesiller arası aktarımında ebeveynlerin yadsınamaz bir payı olduğu vurgulandığından (Demo ve Hughes, 1990; Kağıtçıbaşı, 1982; Kağıtçıbaşı ve Sunar, 1992) bu çalışmada ebeveynlerin eğitim düzeyi ve mesleki statülerinin çocuklarının cinsiyetçilik ve muhafazakârlık düzeyleri ile arasındaki ilişkinin araştırılması planlanmıştır. Kısacası, bu çalışmanın temel amacı bireylerin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik ve muhafazakârlık değerleri ile anne-babalarının eğitim düzeyi ve mesleki statüleri arasındaki ilişkileri cinsiyet bağlamında ayrı ayrı incelemektir.

Çalışmanın ana değişkenlerinden olan cinsiyetçilik, kadın ve erkeğe biçilen rollerin toplum tarafından inşa edildiğini belirten bir sistem olmakla beraber, genel olarak kadınlara yönelik olumsuz tutumlar ve ayrımcılık olarak tanımlanmıştır (Glick ve Fiske, 1996). Cinsiyetçilik ilk yapılan çalışmalarda temelde kadınlara yönelik düşmanca tutumlar olarak ifade edilmekte ve basit bir antipati olarak değerlendirilmekteydi (Allport, 1954). Ancak, Glick ve Fiske (1996) cinsiyetçiliği sadece düşmanca tutumlara indirgemenin eksik bir tanımlama olacağı üzerinde durarak kadınlara yönelik görünüşte olumlu gibi algılanan tutumların da cinsiyetçilik içerebileceğini öne sürmüştür. Buradan hareketle cinsiyetçiliğin sadece düşmanca tutumlar değil korumacı tutumları da kapsayan boyutları olduğu ve bu nedenle çelişik bir yapıya sahip olduğunu savunmuşlardır. Düşmanca cinsiyetçilik (DC) açık bir şekilde fark edilebilir ve olumsuz sonuçları gözlenebilirken, korumacı cinsiyetçilik (KC) için aynı durum söz konusu olamayabilir ve hatta olumsuz bir tutum olarak algılanmayabilir. Psikoloji yazını hem DC hem de KC'nin olumsuz sonuçları olduğunu göstermektedir (Türkçe kaynak için bkz.; Sakallı-Uğurlu, 2002; Sakallı-Uğurlu, 2003). Örneğin, iş yaşamında kadınların maruz kaldığı bu iki tür cinsiyetçiliğin kadınların performansı üzerindeki etkisini araştıran bir çalışma, DC ve KC'nin kadınların performansları ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu ve ilginç olarak KC'nin DC'ye göre kadınların performansı üzerinde daha olumsuz bir etki yarattığını rapor etmiştir (Dardenne, Dumont ve Bollier, 2007). Bu bulguyla aynı

doğrultuda olarak, Jones ve arkadaşları (2014) kadınların öz-yeterliklerinin korumacı cinsiyetçilikten olumsuz etkilendiğini ve bunun iş performansı ile negatif ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Cinsiyetçiliğin olumsuz sonuçlarına odaklanan başka bir çalışma ise kadınların iyi oluş halleri ile cinsiyetçiliğe maruz kalınan zaman ve süre arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre yakın zamanda cinsiyetçiliğe maruz kalmanın ve bunun uzun süredir devam etmesi durumunun üniversite öğrencisi kadınlar üzerinde psikolojik stresi yordadığı bulunmuş ve aynı zamanda cinsiyete dayalı ayrımcılığın yıpratıcı sonuçlarına vurgu yapılmıştır (Hurst ve Beesley, 2013).

Bir diğer ana değişken olan muhafazakârlık kişilerin dinsel veya toplumsal normları benimseyerek toplumda ve kendi içlerinde daha tahmin edilebilir sınırlar içerisinde güvenli ve düzenli yaşamalarına yardım eden tutumlardan oluşur (Wilson, 1973). Muhafazakârlık, en genel biçimiyle toplumda hâlihazırda var olan düzeni ve hiyerarşik yapıyı korumaya meyilli olma, şeklinde tanımlanır (Jost, Glaser, Kruglanski ve Sulloway, 2003). Tutucu ve değişimi reddeden tutumlardan oluşan muhafazakârlık psikoloji yazınında bir ideoloji olarak ele alınır. Muhafazakâr ideoloji, geleneksel değerlerin korunması ve belirsizliğe karşı toleransın düşük olmasıyla yakından ilişkilidir (Jost ve Hunyady, 2005). Muhafazakâr kişilerin yeni tecrübelerle kapalı oldukları, düşük benlik saygısına sahip oldukları ve düzenli bir sosyal yapıya ihtiyaç duydukları bilinmektedir (Jost ve ark., 2003). İlaveten, muhafazakârlığın toplumdaki hiyerarşiyi korumayla olan ilişkisi eşitliğe karşı olmayı da beraberinde getirmektedir. Eğer var olan sistemde bir adaletsizlik varsa muhafazakâr kişiler o sistemi değiştirmek yerine var olan sistemi sürdürmeyi tercih edeceklerdir (Jost ve ark., 2007). Bu da onların eşitsizliği ortadan kaldırmak için bir mücadeleye girmeyecekleri, tersine bu mücadeleyi verenlere karşı da direnç gösterecekleri anlamına gelmektedir. Yapılan bazı çalışmalar da muhafazakârlığın farklı görüşlere karşı toleranssızlığı ve ön yargıyı yordadığını ileri sürmektedir (Cohrs ve Ibler, 2009; Cunningham, Nezlek ve Banaji, 2004). Tüm bu bulguları bir araya getirdiğimizde muhafazakârlığın da cinsiyetçilik gibi toplum için olumsuz sonuçlar doğurabileceği çıkarımında bulunabiliriz. Bu nedenle de muhafazakârlıkla ilgili olabilecek değişkenleri ortaya çıkarmak ve yazına bu anlamda katkı sunmak önem taşımaktadır.

Cinsiyetçilik ve muhafazakârlığın ebeveyn eğitim düzeyi ve mesleki statüsü ile ilgisi daha önceki benzer ve dolaylı çalışmalarla ortaya konulmuştur (Barni, Daniela, Michele, Alessio ve Sara, 2014; Montañés ve ark., 2012). Çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramına göre toplumdaki kadınların korunmaya muhtaç olduğu ve erkeklerin de bu koruyuculuk rolünü üstlenmeleri gerektiği yönündeki tutumların altında yatan sebeplerden biri kadın ve erkek arasındaki statü farkıdır (Glick ve

Fiske, 2001). Muhafazakâr düşünce yapısına göreyse toplumda var olan durumun sürdürülmesi gerektiği için kadın ve erkek arasındaki statü farkı olağandır ve onun devam ettirilmesi gerekmektedir (Jost ve ark., 2003). Bu açıdan bakıldığı zaman yüksek eğitim almış ve yüksek bir mevkide çalışan kadınlar bu iki düşünce yapısıyla da çelişmektedir; çünkü hem cinsiyetçi tutumlara hem de muhafazakâr görüşlere göre bu durum kadınlardan ziyade erkekler için daha olasıdır. Bir ailede çocuklar için temel rol modeli sayılan anne ve babanın statüleri (örn., annenin eğitimi ve yüksek statülü bir işte çalışması durumu) çocukların cinsiyetçi ve muhafazakar düşüncelerine doğrudan etki edebilir (örn., Leaper ve Friedman, 2006). Ebeveyn mesleki statüsü ve eğitim düzeyi gibi değişkenler, psikolojik bir yapıyı temsil etmeseler de cinsiyetçilik ve muhafazakârlığın öğrenilmemesine cinsiyetçi sisteme aykırılık oluşturarak katkı sağlayabilirler. Ayrıca, aile kişilerin birincil eğitim gördükleri yerdir; bu nedenle ailede rol model ve öğretici konumunda olan anne babaların eğitim ve mesleki statüsü gibi çocukların hayatına fazlaca etki edebilecek değişkenlerin cinsiyetçilik ve muhafazakârlık gibi psikolojik faktörlerle ilişkisini öğrenmek bu faktörleri anlamaya büyük katkı sağlayacaktır.

Ebeveynlerin, bireylerin sosyalleşmesinde önemli bir mekanizmayı teşkil ettikleri psikoloji yazınında dile getirilmektedir (örn., Leaper, 2002). Tenenbaum ve Leaper (2002) tarafından yapılan bir meta-analiz çalışmasında çocukların cinsiyet rollerine dair tutumlarında ebeveynlerinin tutumlarıyla ortaklıklar olduğu belirtilmektedir. Başka çalışmalar ise annelerin kendi cinsiyet rollerine dair tutumlarını kız çocuklarına aktardıkları; kızlar ve annelerinin cinsiyet rolleri tutumları arasında yüksek ve olumlu ilişki elde edilmesinden anlaşılmaktadır (Greene, 1990; Kulik, 2004). Bu bulgular çerçevesinde, ebeveynlerin çocukların sahip oldukları sosyal duruşları inşa etme ve şekillendirmede önemli bir rol oynadıkları çıkarımı kolayca yapılabilir.

Daha önce yapılan çalışmalar, anne statüsünün (örn., eğitim düzeyi) kız çocuklarının KC (Montañés ve ark., 2012) ve DC (Garaigordobil ve Aliri, 2012) düzeyleriyle negatif yönlü ilişkide olduğunu ancak ebeveynlerin eğitim düzeyinin kız veya erkek çocukların muhafazakarlığıyla ilişkili olmadığını (Barni ve ark., 2014) ortaya koymaktadır. Ayrıca, Buysee (2000) annenin eğitim düzeyi ne kadar artarsa kız çocuklarının feminist bilince sahip olmalarının o kadar arttığı yönünde bulgular sunmuştur. Ek olarak, Hollandalı annelerin eğitim düzeylerinin dolaylı olarak ve pozitif bir şekilde kız çocuklarının cinsiyet rollerine dair tutumlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koyan bir çalışma bulunmaktadır (Jan ve Janssen, 1998).

Türkiye’de ebeveyn eğitim düzeyi ve cinsiyet rollerinin ilişkisi üzerine mevcut çalışmayla benzeren çalışmalarda çelişkili bulgulara rastlanmıştır. Bu

çalışmalardan bazılarında anne eğitim düzeyi ile kadın ve erkeğin toplumda üstlendikleri rollerde daha eşit paya sahip olmaları gerektiğini belirten tutumlar arasında olumlu ilişki bulunurken (Aylaz, Güneş, Uzun ve Ünal, 2014; Öcal Yüceol, 2016), diğerlerinde bu ilişki ya bulunamamıştır (Aydın, Bekar, Gören, ve Sungur, 2016) ya da doğrusal değildir (Kodan Çetinkaya, 2013). Bu çelişkili bulguların nedeni bu çalışmaların cinsiyet bağlamında analiz yapmamış olmaları olabilir. Mevcut çalışma bu olası sınırlılığı değişkenlerin ilişkisini cinsiyet bağlamında inceleyerek aşmayı da amaçlamaktadır. Ayrıca şunu belirtmek gerekir ki, mevcut çalışma söz edilen çalışmalardan kadına yönelik cinsiyetçiliği ve muhafazakarlığı ölçmesi, ayrıca ebeveyn mesleki statüsünün ve eğitim düzeyinin bu değişkenlerle ilişkilerini incelemesi açısından da farklıdır.

Yazındaki çalışmalara bakıldığında daha çok anneye dair bireysel özelliklerle kız çocuğun sahip olduğu sosyal tutumlar arasındaki ilişkiler konusunda yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Babanın çocuklarıyla ya da annenin erkek çocuğuyla arasındaki benzer ilişkilere odaklanan çalışmalar yok denecek kadar azdır (Barni ve ark., 2014). Mevcut çalışma hem baba eğitimini hem de erkek çocuklarını da kapsayacaktır. Ayrıca, bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan mesleki statü de çok az çalışma tarafından ele alınmıştır (Montañés ve ark., 2012). Bu hususta, mevcut çalışma alan yazındaki bu boşluğu dolduracak ve ebeveyn dair özelliklerin hem kız hem erkek çocukların sahip olduğu değerlerle ilişkilerine açıklamalar getirecektir.

Bu çalışma anne-baba eğitim düzeyi ve mesleki statüleri ile bireylerin cinsiyetçiliği ve muhafazakarlığı ile ilişkisini anlamayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda katılımcıların anne ve babalarının statüleri ve eğitim düzeyleri öğrenilmiş ve bu değişkenlerin kadın ve erkek katılımcıların cinsiyetçiliği ve muhafazakarlığıyla ilişkisi araştırılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın hipotezleri şu şekildedir:

Hipotez 1a – Daha önce yapılmış olan çalışmaların bulgularına paralel olarak (örn., Buysee, 2000; Montañés ve ark., 2012) annenin eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakarlık değerlerinin azalacağı beklenmektedir.

Hipotez 1b – Kadının eğitim düzeyi ve mesleki statüsü onun çocuklarının cinsiyetçilik seviyesini etkilediğini bulan çalışmalar olduğuna (örn., Garaigordobil ve Aliri, 2012) göre aynı durumun baba eğitim düzeyi ve mesleki statüsü ile de olabileceği düşünülmüştür. Türkiye’de babanın eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakarlık değerlerinde azalma görüleceği beklentisi kurulmuştur.

Hipotez 2 - Anne eğitim düzey ve statüsüyle baba eğitim düzeyi ve statüsü arasındaki fark anne lehine arttıkça, aile ortamı cinsiyetçi düşünce ve muhafazakâr toplum yapısının varsaydığına aksine kadınların daha yüksek erkeklerin daha düşük eğitilmiş ve statülü olmalarını görünür kılıyor olabilir. Buradan yola çıkarak anne statüsü ve eğitim düzeyi babadan daha fazla oldukça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakârlık değerleri azalacaktır.

Yöntem

Örnekleme

Çalışmanın örnekleme Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin çeşitli bölümlerinde eğitim gören 229 kadın ve 189 erkek olmak üzere 418 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklemin yaş ortalaması 22.31'dir ($S = 3.3$).

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgiler Formu: Katılımcıların yaş ve cinsiyet bilgileri ile anne ve babalarının mesleki statüleri ve eğitim düzeyleri ile ilgili soruları içeren formdur (Annenizin eğitim durumu; Babanızın eğitim durumu; Annenizin mesleki statüsünü/pozisyon seviyesini aşağıda yer alan derecelendirme üzerinde belirtiniz (7 dereceli ölçek üzerinden; 1 = alt düzey, 7 = üst düzey) ve Babanızın mesleki statüsünü / pozisyon seviyesini aşağıda yer alan derecelendirme üzerinde belirtiniz (7 dereceli ölçek üzerinden; 1 = alt düzey, 7 = üst düzey)).

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ): Cinsiyetçilik seviyesini ölçmek için katılımcılara ÇDCÖ ölçeği sunulmuştur. Düşmanca Cinsiyetçilik (DC) ve Korumacı Cinsiyetçilik (KC) olmak üzere iki alt boyuttan oluşan bu ölçek Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiş ve Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkiye örneklemine uyarlanmıştır. DC boyutunda kadınlara yönelik açıkça olumsuz tutumlarla ilgili maddeler yer almaktadır (örn., Kadınlar çok çabuk alınırlar), KC boyutu görünürde kadınlara karşı olumlu olan ama alttan alta kadınların erkeklerden daha zayıf olduğunu vurgulayan tutumlardan oluşmaktadır (örn., Bir felaket durumunda kadınlar erkeklerden önce kurtarılmalıdır).

Bu çalışmada beş dereceli ölçek (1 = kesinlikle katılmıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum) kullanılmıştır. Yüksek puanlar yüksek cinsiyetçilik değerlerine sahiplik anlamına gelmektedir. Mevcut çalışmanın verisi ile yapılan analizlerde tüm ölçeğin iç tutarlılığı .92, DC ve KC alt boyutlarının iç tutarlılıkları sırasıyla .92 ve .86 olarak bulunmuştur.

Genel Muhafazakârlık Ölçeği (GMÖ): Katılımcıların muhafazakârlık seviyelerini ölçmek için sunulan bu ölçek Yıldırım (2007) tarafından yüksek lisans tezinde geliştirilmiştir. GMÖ, dini ve ulusal değerler, değişimle ilgili tutumlar, gelenekler, aile ve yaşlılar temalarından oluşan maddelerden oluşmaktadır. GMÖ'nün de Değerleri Koruma ve Değişime Direnme olarak iki alt boyutu bulunmaktadır. Örnek maddeler “Toplum, milli değerlerini korumalıdır” ve “Gelenekleri ve görenekleri devam ettirmek toplumun yararı açısından gereklidir” şeklinde verilebilir.

GMÖ için de 5 dereceli ölçek (1 = kesinlikle katılmıyorum, 5 = kesinlikle katılıyorum) kullanılmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek muhafazakârlık değerine sahip olma anlamına gelmektedir. Mevcut çalışmada her iki alt boyut da .80 iç tutarlılık değerine sahiptir. Ayrıca, bu çalışmada GMÖ'nün alt boyutları arasında çok yüksek korelasyon değerleri bulunduğundan ($r = .72, p < .001$) bu boyutların kavramsal olarak örtüştüğünden hareketle, ölçek tek boyutlu olarak analizlere dahil edilmiştir.

İşlem

Mevcut çalışma Orta Doğu Teknik Üniversitesi İnsan Araştırmaları Komisyonu'ndan alınan etik iznin ardından uygulanmaya başlanmıştır. Katılımcılar ODTÜ Psikoloji Bölümü'nün katılımcı havuzuna kayıt olduktan sonra, o havuzda yer alan çalışmanın internet bağlantı adresi aracılığıyla çalışmaya erişmişlerdir. İlk olarak Onay Formu'nu okuyup onaylayan katılımcılar, Demografik Bilgiler Formu'nda yaş ve cinsiyet bilgilerini belirttikten sonra, ÇDCÖ ve GMÖ ölçeklerini seçkisiz sırada tamamlamışlardır. Ayrıca bu ölçeklerin bütün maddeleri de her katılımcıya seçkisiz sıralanmış şekilde verilmiştir. En son olarak ise, Demografik Bilgiler Formu'nun ebeveynlerin statüleriyle ilgili soruları katılımcılara yöneltilmiştir. Anketleri tamamlayan katılımcılara çalışmayla ilgili ayrıntılı bilgileri içeren Katılım Sonrası Bilgi Formu gösterilmiş ve teşekkür edilmiştir.

Bulgular

Cinsiyet Farklılıkları

Öncelikle değişkenlerin cinsiyetlere göre ortalamaları ve standart sapmaları alınmış ve Bağımsız Örneklem T-Testi ile kadın ve erkeğin puanlarının çalışmanın değişkenleri olan ebeveyn eğitim düzeyleri ve mesleki statüleri, DC ve KC ve muhafazakârlık üzerinde farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir (Bkz. Tablo 1). Analiz sonuçlarına göre, kadınlar ($Ort. = 3.83, S = 1.68$) ve erkekler ($Ort. = 3.49,$

$S = 1.68$) annelerinin mesleki statüsünde anlamlı olarak farklılaşmışlardır ($t = 2.05$, $p = .04$). Buna göre, kadınların anneleri erkeklerin annelerinden daha yüksek mesleki statüye sahiptir. Ayrıca, kadınlar ($Ort. = 2.63$, $S = .87$) ve erkekler ($Ort. = 3.14$, $S = .79$) DC değerinde de farklılaşmışlardır ($t = -6.14$, $p < .001$). Bu bulgu da erkeklerin kadınlardan daha fazla kadınlara yönelik açıkça düşmanlık içeren tutumlara sahip olduğu anlamına gelmektedir. Son olarak ise, kadınlar ($Ort. = 2.70$, $S = .79$) ve erkekler ($Ort. = 2.91$, $S = .71$) arasındaki puanlar, KC değerinde de farklılık göstermektedir ($t = -2.86$, $p = .004$). Kadınlara karşı görünürde olumlu ancak alttan alta kadınların daha zayıf olduğunu vurgulayan bu cinsiyetçilik türünde de erkeklerin puanları kadınlardan daha yüksek çıkmıştır. Kadın ve erkekler ebeveyn eğitim düzeyleri ve muhafazakârlık değişkenlerinde anlamlı olarak farklılaşmamıştır.

Tablo 1

Kadın ve Erkek Katılımcıların Değişkenler Üzerindeki Farkları

Değişkenler	Kadın		Erkek		<i>t</i>	<i>df</i>
	<i>Ort.</i>	<i>S</i>	<i>Ort.</i>	<i>S</i>		
Anne Eğitim Düzeyi	4.07	1.23	3.88	1.33	1.53	413
Anne Mesleki Statüsü	3.83	1.68	3.49	1.68	2.05*	411
Baba Eğitim Düzeyi	4.37	1.19	4.37	1.31	-.01	413
Baba Mesleki Statüsü	4.50	1.40	4.49	1.53	.06	413
Düşmanca Cinsiyetçilik	2.63	.87	3.14	.79	-6.14***	416
Korumacı Cinsiyetçilik	2.70	.79	2.91	.71	-2.86**	416
Genel Muhafazakârlık	3.05	.57	3.08	.67	-.51	416

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Korelasyon Analizi

Çalışmanın hipotezlerini test edebilmek amacıyla, değişkenler Pearson Korelasyon Analizi ile analiz edilmiştir (Bkz. Tablo 2). *Annenin eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakârlık değerlerinin azalacağı* hipotezi açısından ele alındığında şu bulgular bulunmuştur. Annelerin mesleki statüsü ile kadınların DC ($r = -.19$, $p < .05$) ve KC ($r = -.16$, $p < .05$) değerleri arasında negatif korelasyonlar bulunmuştur. Benzer şekilde kadın katılımcılarda anne eğitim düzeyi ile DC ($r = -.22$, $p < .01$), KC ($r = -.19$, $p < .01$) ve

muhafazakârlık ($r = -.20, p < .01$) arasında negatif korelasyonlar bulunmuştur. Kadın katılımcılar açısından bu hipotez desteklenmiştir. Annelerinin eğitim düzeyi ve mesleki statüsü artan kadın katılımcılarda DC, KC ve muhafazakârlık değerleri daha düşük bulunmuştur.

Erkek katılımcılar açısından ele alındığında ise bu hipotezin sadece bir kısmı desteklenmiştir. Erkek katılımcılarda anne eğitim düzeyi ile KC ($r = -.17, p < .05$) ve muhafazakârlık ($r = -.21, p < .01$) arasında negatif korelasyonlar mevcuttur. Ancak, erkek katılımcılarda anne mesleki statüsü ile KC, DC, ve muhafazakarlık arasında anlamlı korelasyonlar bulunmamıştır.

Babanın eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakarlık değerlerinin azalacağı hipotezi açısından ise, kadın katılımcılarda babanın mesleki statüsü ile DC ($r = -.15, p < .05$) arasında negatif korelasyon beklentisi doğrulanmıştır. Ayrıca, kadın katılımcılarda baba eğitim düzeyi arttıkça katılımcıların muhafazakarlık puanları düşmektedir ($r = -.15, p < .05$). Erkek katılımcılarda ise baba mesleki statüsü ile muhafazakarlık ($r = .17, p < .05$) arasında pozitif bir korelasyon mevcuttur. Ancak diğer değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Erkek katılımcılar açısından bu hipotez desteklenmemiştir.

Anne statüsü ve eğitim düzeyinin babadan daha fazla olması durumunda kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakarlık değerleri arasında negatif bir ilişki olacaktır hipotezinin test edilmesi için öncelikle anne statüsü ile baba statüsü arasındaki farkın analizlere katılması gerektiği düşünülmüştür. Bu amaçla anne mesleki statüsünden baba mesleki statüsünü çıkarıp “Statü Farkı” isimli değişken oluşturulmuştur. Ayrıca, anne eğitim düzeyinden baba eğitim düzeyini çıkarıp “Eğitim Farkı” isimli değişken elde edilmiştir. Böylece ebeveyn statülerinin ve eğitim seviyelerinin birbirine görelî durumu analizlere katılmıştır. Daha sonra bu değişkenler kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı Pearson Korelasyon Analizi ile analiz edilmiştir. Beklenildiğinin aksine, ne Statü Farkı ne de Eğitim Farkı değişkenleri kadınların DC, KC veya muhafazakarlığıyla ilişkili çıkmıştır. Ancak, erkek katılımcılarda Eğitim Farkı ile DC ($r = -.16, p < .05$), KC ($r = -.21, p < .01$) ve muhafazakarlık ($r = -.24, p < .01$) arasında negatif korelasyonlar bulunmuştur. Benzer şekilde erkek katılımcılarda Statü Farkı ile DC ($r = -.17, p < .05$), KC ($r = -.19, p < .05$) ve muhafazakarlık ($r = -.33, p < .001$) arasında negatif korelasyonlar bulunmuştur.

Ek olarak, herhangi bir beklentimiz olmadığı halde, korelasyon sonuçları incelendiğinde, toplumsal geleneklere ve göreneklere uyan kadınların (örn., anne, saf kadın) yüceltilmesi ve korunmasını içeren KC ile genel muhafazakarlık

arasındaki korelasyonların ($r_{kadın} = .51$; $r_{erkek} = .49$) gelenek ve göreneklere uymayan kadınlara (örn., feminist) ilişkin olumsuz tutumları içeren DC ile muhafazakarlık arasındaki korelasyonlardan ($r_{kadın} = .32$; $r_{erkek} = .38$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu korelasyon değerlerinin aralarındaki farkın anlamlı olup olmadığını anlamak için aynı örneklem içindeki ortak değişkenli korelasyonların anlamlı olarak birbirinden farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için kullanılan Steiger's Z-test (Steiger, 1980) uygulanmıştır. Buna göre kadınlarda muhafazakarlığın KC ile ilişkisi DC ile ilişkisinden anlamlı olarak daha güçlüyken ($Z_H = 3.41$, $p < .001$), erkeklerde muhafazakarlığın KC ile ilişkisi DC ile ilişkisinden anlamlı olarak farklılaşmamıştır ($Z_H = 1.61$, $p = 0.11$).

Tablo 2

Cinsiyet Bağlamında Değişkenlerin Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Anne Eğitim Düzeyi	---	.68***	.56***	.35***	.42***	.28***	-.07	-.17*	-.21**
2. Baba Eğitim Düzeyi	.66***	---	.48***	.54***	-.39***	-.02	.06	.00	-.02
3. Anne Mesleki Statüsü	.58***	.45***	---	.58***	.11	.54***	-.05	-.04	-.14
4. Baba Mesleki Statüsü	.44***	.57***	.56***	---	-.23**	-.37***	.11	.14	.17*
5. Eğitim Farkı	.45***	-.37***	.18*	-.13*	---	.36***	-.16*	-.21**	-.24**
6. Statü Farkı	.24***	-.03	.61***	-.31***	.34***	---	-.17*	-.19*	-.33***
7. Düşmanca Cinsiyetçilik	-.22**	-.13	-.19*	-.15*	-.12	-.07	---	.42***	.38***
8. Korumacı Cinsiyetçilik	-.19**	-.11	-.16*	-.06	-.11	-.12	.55***	---	.49***
9. Genel Muhafazakarlık	-.20**	-.15*	-.11	-.07	-.06	-.06	.32***	.51***	---

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Not: Kadınların korelasyon değerleri köşegenin altındayken, erkeklerinki köşegenin üstünde gösterilmektedir. Eğitim Farkı = Anne eğitim düzeyinden baba eğitim düzeyini çıkarınca oluşan değişken; Statü Farkı = Anne statü seviyesinden baba statü seviyesini çıkarınca oluşan değişken.

Tartışma

Bu çalışmayla anne-babanın eğitim düzeyi ve statüleri ile bireylerin DC, KC ve muhafazakârlığı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bulgular annelerin mesleki statüsü ile kadınların DC ve KC değerleri arasında negatif korelasyonlar olduğunu gösterirken anne eğitim düzeyi ile kadınların DC, KC ve muhafazakârlık düzeyleri arasında da negatif korelasyonlar olduğunu göstermiştir. Kadın katılımcılar açısından *annenin eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakarlık değerlerinin azalacağı* hipotezi büyük oranda desteklenirken, erkek katılımcılarda kısmen desteklenmiştir. Erkek katılımcılarda anne eğitim düzeyi ile KC ve muhafazakârlık arasında negatif korelasyonlar mevcuttur. Ancak, erkek katılımcılarda annenin mesleki statüsü ile KC, DC, ve muhafazakarlık arasında anlamlı korelasyonlar bulunmamıştır. Daha önceki çalışmalar kadınların hedeflediği kariyer ile sahip oldukları KC tutumları arasında negatif ilişki olduğunu göstermiştir (Moya, Exposito ve Casado, 1999). Bu çalışmada ise anne eğitim düzeyi ile erkeklerin KC ve muhafazakârlık, kadınların ise KC, DC ve muhafazakârlık değerleri ve anne mesleki statüsüyle kadınların KC ve DC değerleri arasında negatif ilişki bulunmuştur.

Bu çarpıcı bulgulara göre annenin eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın katılımcılarda DC, KC ve muhafazakârlık değerleri düşmektedir. Ayrıca, anne eğitim düzeyi arttıkça erkek katılımcılarda KC ve muhafazakârlık değerleri düşmektedir. Anne eğitim düzeyinin ve mesleki seviyesinin bu anlamda öne çıkmasının nedeni ise kadınların eğitim düzeyi arttıkça bir sonraki nesildeki kadınlarda da cinsiyetçilik düzeyinin düşmesi olabilir (Glick ve ark., 2002; Lipowska, Lipowski ve Pawlicka, 2016). Anneler eğitim düzeyleri arttıkça çocuklarını muhafazakârlık ve cinsiyetçilik açısından daha esnek yetiştirebiliyor olabilirler. Muhafazakârlık ve KC toplumda var olan cinsiyet sisteminin devam etmesi gerektiğini belirtse bile (Kay ve Jost, 2003) artan anne eğitim düzeyi cinsiyetçiliğin olduğu gibi muhafazakârlığın da temel varsayımlarını sarstığından, böyle ortamlarda yetişen bireylerin daha düşük muhafazakârlık değerlerine sahip olmaları söz konusu olabilir. Bu bulgu anne eğitiminin ya da kadın eğitiminin önemini de gözler önüne sermektedir. Aslında anne eğitimindeki artışın KC’de azalmayla ilişkili olması oldukça önemlidir çünkü yazında KC’nin toplumsal cinsiyetçilikte değişimi engelleme işlevinin olduğu ifade edilmektedir (Becker ve Wright, 2011). Bu durumda annelerin eğitim düzeyini yükseltme KC’nin sosyal değişimi engelleme işlevini azaltabilecek güce sahip olabilir. Aslında, bulgularda görüldüğü gibi, KC ile muhafazakarlık arasındaki yüksek korelasyon ele alındığında annelerin eğitim düzeyini arttırmanın muhafazakarlığı da düşürme olasılığı olduğu anlaşılmaktadır.

Bunun haricinde, *babanın eğitim düzeyi ve mesleki statüsü arttıkça kadın ve erkek katılımcıların DC, KC ve muhafazakârlık değerlerinin azalacağı* hipotezi içinse babanın mesleki statüsü ile kadın katılımcıların DC düzeyi arasında negatif korelasyon beklentisi doğrulanmıştır. Ayrıca, baba eğitim düzeyi arttıkça kadın katılımcıların muhafazakârlık puanları düşmektedir. Yüksek eğitilmiş ve mesleki statülü kadın ve erkek bireylerin daha az muhafazakâr olması (Schoon ve ark., 2010) ve babanın eğitim düzeyinin artmasıyla çocukların daha liberal tutumlara sahip olması mevcut çalışmadan elde edilen bu bulguları destekler niteliktedir (Kulik, 2002). Erkek katılımcılarda ise, beklenmedik bir şekilde, baba mesleki statüsü ile muhafazakârlık arasında pozitif bir korelasyon mevcuttur. Ancak diğer değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular beklentileri desteklememiştir. Bu anlamsız korelasyonların nedenlerinden biri Türkiye’de çocuk bakımı ve eğitimi çoğunlukla kadınların üstlenmesi olabilir. Yurt dışında yapılan bir çalışmada çocukların mevcut düzenin devam ettirilmesi ve muhafazakârlığa dair tutumlarında annelerin babalara göre daha etkili olduğu bulgusu ortaya koyulmuştur (Acock ve Bengtson, 1978). Bu bulgu, mevcut çalışmada babaların eğitim düzeyinin erkek katılımcılardaki KC, DC ve muhafazakarlık ile ilişkili olmamasına bir açıklama olarak kabul edilebilir. Bu bulgu toplumsal cinsiyet eğitiminde annenin daha önemli bir rol üstlendiğini destekleyebilir.

Öte yandan annelerin ve babaların mesleki statüleri ve eğitim düzeyleri bireylerin cinsiyetçilik ve muhafazakârlığıyla ilişkili çıkmış olsa da, anne ve babanın statüsünün ve eğitim düzeyinin birbirlerine göreli durumu da aslında bireylerin cinsiyetçiliğini ve muhafazakârlığını farklı olarak etkileyebilir. Bunun nedeni katılımcıların annelerinin hem mesleki statüsü hem de eğitim düzeyinin ortalama olarak babalardan daha düşük olmasıdır. Bu durum, çocukların her ne kadar anneleri iyi eğitim alsın ve yüksek mesleki statüye sahip olsa da, babaların annelerden daha yüksek statüye sahip olmaları nedeniyle çocuklar için annelerin korunmaya ihtiyacı olabileceği algısı ortadan kalkmıyor olabilir. Mevcut çalışmada annenin eğitim ve statü değerlerinden babanın eğitim ve statü değerleri çıkarılarak oluşturulan Eğitim Farkı ve Statü Farkı değişkenleriyle bu sınırlılık aşılmaya çalışılmıştır. Eğitim Farkı ve Statü Farkı değişkenlerinin kadın ve erkeğin muhafazakârlığıyla olan ilişkileri de bunun önemli bir sınırlılık olabileceğini göstermektedir; çünkü bu iki değişken sadece erkek katılımcıların cinsiyetçiliği ve muhafazakârlığıyla ilişkili bulunmuştur. Kadın katılımcıların annelerinin babalarına göreli statüleriyle cinsiyetçiliğinin ve muhafazakârlığının ilişkili çıkmamasının nedeni kadınların toplumsal sistemi (örn., cinsiyet sistemi) erkeklere göre daha adaletsiz, gayrimeşru ve haksız görmeleriyle ilgili olabilir (Sidanius ve Pratto, 1999). Böylece sistemin durumundan ziyade rol model aldıkları annelerini, babalarının eğitim düzeyi ve mesleki statüsüyle karşılaştırmadan kendi cinsiyetçilikleri ve muhafazakârlıklarıyla ilişkili görüyor

olabilirler. Erkeklerde ise, tam tersi olarak, anne ve babalarının statü ve eğitimlerinin birbirlerine göreli durumu etkili olabileceğinden, Eğitim Farkı ve Statü Farkı değişkenleri cinsiyetçilikleri ve muhafazakârlıklarıyla ilişkili bulunmuştur.

Bu çalışmanın diğer önemli bir bulgusu da erkek katılımcılarda anlamlı bir bulgu bulunmasa da kadın katılımcılarda toplumsal geleneklere ve göreneklere uyan kadınların (örn., anne, saf kadın) yüceltilmesi ve korunmasını içeren KC ile genel muhafazakarlık arasındaki korelasyonların gelenek ve göreneklere uymayan kadınlara (örn., feminist) ilişkin olumsuz tutumları içeren DC ile muhafazakarlık arasındaki korelasyonlardan daha yüksek olmasıdır. Bu bulgu KC'nin DC'ye oranla muhafazakârlık ile sadece kadınlarda daha ilintili olduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca, bu bulgu Jost ve Kay'in (2003) belirttiği gibi dezavantajlı grupların (örn., kadın) sistemi meşrulaştırma eğiliminin daha fazla olabileceğini gösterebilir. Diğer bir deyişle, avantajlı konumdaki erkeklerde değil de dezavantajlı konumdaki kadınlardaki KC'nin var olan muhafazakar sistemi korumaya ve devamlılığına hizmet ettiği söylenebilir.

Çalışmanın alana katkılarından bahsetmek gerekirse, bu çalışma anne eğitiminin toplumsal cinsiyetçilik konusunda yapılacak sosyal değişimlerde önemli bir değişken olduğunu veriler ile sunmuştur. Bunun yanı sıra, ebeveynlerin mesleki statülerinin de cinsiyetçilik ve muhafazakârlıkla ilişkisi ortaya konulmuştur. Cinsiyet rollerinin statü ile ilişkili olmasından öte (Rudman, Moss-Racusin, Phelan ve Nauts, 2012), ebeveynlerin sahip olduğu statü seviyesinin de bireylerin cinsiyetçiliğiyle ilintili olduğu gösterilmiştir. Böylece cinsiyetlere dair tutumların aile içindeki ortamdan etkilendiği ve Türkiye'de toplumda oldukça yaygın olan muhafazakâr tutumların da ebeveynlerin statüsü ve eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu verilerle gösterilmiştir. Bunlara ek olarak, yazındaki çalışmalar kişilerin kendi eğitimleriyle cinsiyetçi tutumları arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Glick, Lameiras ve Castro, 2002; Lipowska ve ark., 2016). Bu araştırma ile genel olarak ebeveynlerinin eğitimi arttıkça katılımcıların cinsiyetçilik değerlerinin düşebilme ihtimali olduğu görülmüştür. Bu bulgu ile çocuklarına kendi değer ve tutumlarını aşılama çabışan ebeveynlerin de daha düşük cinsiyetçilik düzeyine sahip oldukları çıkarımına gidilebilir. Ancak bunun bilimsel olarak gösterilmesi için yeni çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın bir diğer önemli katkısı da Türkiye'de muhafazakârlık değişkenini Türkiye'de geliştirilmiş olan bir ölçek ile ölçmesi olabilir (Yıldırım, 2007). Diğer çalışmalar genellikle Schwartz'ın Portre Değerler Formu'nun Muhafazakarlık Ölçeğini (Schwartz ve ark., 2001) kullanmaktadırlar (örn., Avcı, 2014; Dalğar, 2012; Göldağ, 2015; Özcan, 2012; Sevgili ve Cesur, 2014; Telef, Uzman, ve Ergün, 2013). Ancak Yıldırım'ın ölçeği muhafazakârlık

algısını ülkemiz kültürünü dikkate alarak geliştirilmiş olduğundan toplumumuz için daha geçerli bulgular elde edilmiş olabilir.

Çalışmanın elbette bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan biri katılımcıların anne ve babalarından cinsiyetçilik ve muhafazakârlık ile ilgili veri toplanmamış olmasıdır. Böyle bir veri sayesinde ebeveynlerin kendi cinsiyetçilikleri ve muhafazakârlıkları da analizlere katılıp ebeveyn statüsünün ve eğitim seviyesinin bireylerin cinsiyetçiliğine ve muhafazakârlığına etkisinin ne boyutta olduğu daha iyi anlaşılabilirdi. Gelecek çalışmalar ebeveynlerden de veri toplayarak bu sınırlılığın aşılabilir. Ayrıca, katılımcıların cinsiyetçiliği ve muhafazakârlığı ebeveyn etkisi kadar üniversite ve akran ortamından da etkilenmiş olabilir. Bu sınırlılığı ortadan kaldırmak için gelecek çalışmalarda bu konularla ilgili değişkenler eklenerek yeni çalışmalar yapılabilir.

Sonuç olarak, mevcut çalışma cinsiyetçiliğin ve muhafazakârlığın bireylerin rol modelleri olan ebeveynlerin toplumsal statüleriyle ve eğitim düzeyleriyle ilişkili olabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Bu nedenle özellikle kadınların eğitim düzeyini ve mesleki statüsünü arttıracak politikalar üretilmelidir. Ayrıca, kadınların eğitim düzeyinin artırılmasını ve onların iş hayatında yüksek pozisyonlarda çalışmalarını desteklemek amacıyla sivil toplum kuruluşları sosyal sorumluluk projeleri geliştirmelidir. Buna örnek teşkil edebilecek *Haydi Kızlar Okula! Kızların Eğitimi Programı* (United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], 2001-2004) ya da *Baba Beni Okula Gönder* (Aydın Doğan Vakfı, 2005) gibi kız çocuklarının eğitime katılım oranını arttırmayı ve bu konuda cinsiyet eşitliğini sağlamayı hedefleyen projeler mevcuttur. Ek olarak, kadınların güçlendirilmesi ve sosyal hayata katılımlarını arttırmak amacıyla başlatılmış ve devam eden bir proje olan *İşlevsel Yetişkin Okuryazarlığı Programı* (Anne Çocuk Eğitim Vakfı [AÇEV], 1995) projesi de kadınların okuma yazma becerileri elde etmesinin yanı sıra toplumsal hakları konusunda bilinçlenmelerini sağlayan sonuçlara sahiptir. Bunlar gibi projelerin artması ve devamlılığının sağlanmasının önemi mevcut çalışmanın bulgularıyla da desteklenmektedir; çünkü genç kadınların eğitiminin ve toplumdaki yerinin gelecek neslin cinsiyetçiliğine ve muhafazakârlığına etkileri mevcut çalışmayla çarpıcı bir şekilde ortaya koyulmuştur.

Kaynaklar

- Acock, A. C. ve Bengtson, V. L. (1978). On the relative influence of mothers and fathers: A covariance analysis of political and religious socialization. *Journal of Marriage and the Family*, 40(3)519-530.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Anne Çocuk Eğitim Vakfı. (1995). *İşlevsel yetişkin okuryazarlığı programı*. Erişim tarihi 4 Ocak 2016, <http://www.acev.org/ne-yapiyoruz/okuma-yazma-bilmeyenler-icin>
- Aydın Doğan Vakfı. (2005). *Baba beni okula gönder*. Erişim tarihi: 4 Ocak 2016, <http://bababeniokulagonder.org/bbog.aspx>.
- Aydın, M., Bekar, E. Ö., Gören, Ş. Y. ve Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23(5), 183-190.
- Avcı, N. (2014). *The investigation of attitudes toward the solution of kurdish question in terms of basic human values*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Barni, D., Roccato, M., Vieno, A. ve Alfieri, S. (2014). Birth order and conservatism: A multilevel test of Sulloway's "Born to rebel" thesis. *Personality and Individual Differences*, 66, 58-63. doi:10.1016/j.paid.2014.03.009.
- Becker, J. C. ve Wright, S. C. (2011). Yet another dark side of chivalry: Benevolent sexism undermines and hostile sexism motivates collective action for social change. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(1), 62-77. doi:10.1037/a0022615
- Buysse, T. M. (2000). The mother-daughter relationship and the development of daughters' feminist consciousness. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 60(12-B), 6419.
- Crandall, C. ve Martinez, R. (1996). Culture, ideology, and antifat attitudes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(11), 1165-1176. doi:10.1177/01461672962211007.
- Cohrs, J. C. ve Ibler, S. (2009). Authoritarianism, threat, and prejudice: An analysis of mediation and moderation. *Basic and Applied Social Psychology*, 31, 81-94. doi:10.1080/01973530802659638.

- Cunningham, W. A., Nezlek, J. B. ve Banaji, M. R. (2004). Implicit and explicit ethnocentrism: Revisiting the ideologies of prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(10), 1332-1346. doi:10.1177/0146167204264654.
- Çarkoğlu, A. ve Kalaycıoğlu, E. (2009). Explaining the character of Turkish conservatism. *The Rising Tide of Conservatism in Turkey* (ss. 75-96). Palgrave Macmillan US.
- Dalğar, İ. (2012). *Relational models theory and their associations with cultural orientations and personal value priorities in the Turkish cultural context*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dardenne, B., Dumont, M. ve Bollier, T. (2007). Insidious dangers of benevolent sexism: Consequences for women's performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 764-779. doi:10.1037/0022-3514.93.5.764.
- Demo, D. H. ve Hughes, M. (1990). Socialization and racial identity among Black Americans. *Social Psychology Quarterly*, 364-374. doi:10.2307/2786741.
- Garaigordobil, M. ve Aliri, J. (2012). Parental socialization styles, parents' educational level, and sexist attitudes in adolescence. *The Spanish Journal of Psychology*, 15(2), 592-603. doi:10.5209/rev_sjop.2012.v15.n2.38870.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 491-512. doi:10.1037/0022-3514.70.3.491.
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56(2), 109. doi:10.1037//O003-066X.56.2.109
- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., Masser, B., ... ve Annetje, B. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: Hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of personality and social psychology*, 79(5), 763. doi:10.1037//0022-3514.79.5.763.
- Glick, P., Lameiras, M. ve Castro, Y. R. (2002). Education and Catholic religiosity as predictors of hostile and benevolent sexism toward women and men. *Sex Roles*, 47(9-10), 433-441. doi:10.1023/A:1021696209949.
- Göldağ, B. (2015). Öğrencilerin şiddet eğilimi düzeyleri ve değer algıları. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 8(4), 1-15.
- Greene, B. A. (1990). What has gone before: The legacy of racism and sexism in the lives of Black mothers and daughters. *Women & Therapy*, 9(1-2), 207-230. doi:10.1300/J015v09n01_12.

- Hurst, R. J. ve Beesley, D. (2013). Perceived sexism, self-silencing, and psychological distress in college women. *Sex roles*, 68, 311-320. doi:10.1007/s11199-012-0253-0.
- Jan, C. T. E. ve Janssens, M. A. M. (1998). Maternal influences on daughters' gender role attitudes. *Sex Roles*, 38(3-4), 171-186. doi:10.1023/A:1018776931419.
- Jones, K., Stewart, K., King, E., Botsford Morgan, W., Gilrane, V. ve Hylton, K. (2014). Negative consequence of benevolent sexism on efficacy and performance. *Gender in Management: An International Journal*, 29(3), 171-189. doi:10.1108/GM-07-2013-0086.
- Jost, J. T. ve Hunyady, O. (2005). Antecedents and consequences of system justifying ideologies. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 260-265. doi:10.1111/j.0963-7214.2005.00377.x.
- Jost, J. T., Glaser, J., Kruglanski, A. W. ve Sulloway, F. J. (2003). Political conservatism as motivated social cognition. *Psychological Bulletin*, 129, 339-375. doi:10.1037/0033-2909.129.3.339.
- Jost, J. T., Napier, J. L., Thorisdottir, H., Gosling, S. D., Palfai, T. P. ve Ostafin, B. (2007). Are needs to manage uncertainty and threat associated with political conservatism or ideological extremity? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 33, 989-1007. doi:10.1177/0146167207301028.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982). Sex roles, value of children and fertility. Ç. Kağıtçıbaşı (Ed.), *Sex roles, family and community in Turkey* (ss. 151-180). Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Sunar, D. (1992). Family and socialization in Turkey. J. L. Roopnarine ve D. B. Carter (Ed.), *Annual advances in applied developmental psychology: Vol. 5. Parent-child socialization in diverse cultures* (ss. 75-88). Norwood, NJ: Ablex.
- Kandiyoti, D. (1995). Patterns of patriarchy: Notes for an analysis of male dominance in Turkish society. S. Tekeli (Ed.), *Women in modern Turkish society*. Londra: Zed Books.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z. ve İmamoğlu, E. O. (2002). Value domains of Turkish adults and university students. *The Journal of Social Psychology*, 142, 333-351. doi:10.1080/00224540209603903.
- Kay, A. ve Jost, J. (2003). Complementary justice: Effects of "poor but happy" and "poor but honest" stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 823-837. doi: 10.1037/0022-3514.85.5.823

- Kinder, D. ve Sears, D. (1981). Prejudice and politics: Symbolic racism versus racial threats to the good life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(3), 414-431. doi: 10.1037//0022-3514.40.3.414.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21-43. doi:10.7816/nesne-01-02-02.
- Kulik, L. (2002). The impact of social background on gender-role ideology: Parents' versus children's attitudes. *Journal of Family Issues*, 23(1), 53-73.
- Kulik, L. (2004). Predicting gender-role attitudes among mothers and their adolescent daughters in Israel. *Affilia*, 19(4), 437-449. doi:10.1177/0886109904268930.
- Leaper, C. (2002). Parenting girls and boys. *Handbook of parenting: Children and parenting* (2. ed., Vol. 1, ss. 189–226). Mahwah: Erlbaum.
- Leaper, C. ve Friedman, C. K. (2006). The socialization of gender. J. Grusec ve P. Hastings (Ed.), *The handbook of socialization: Theory and research* (ss. 561–587). New York: Guilford.
- Lipowska, M., Lipowski, M. ve Pawlicka, P. (2016). “Daughter and son: A completely different story”? Gender as a moderator of the relationship between sexism and parental attitudes. *Health Psychology Report*, 4, 224–236. doi:10.5114/hpr.2016.62221
- Montañés, P., de Lemus, S., Bohner, G., Megías, J. L., Moya, M. ve Garcia-Retamero, R. (2012). Intergenerational transmission of benevolent sexism from mothers to daughters and its relation to daughters' academic performance and goals. *Sex Roles*, 66(7-8), 468-478. doi:10.1007/s11199-011-0116-0.
- Moya, M., Exposito, F. ve Casado, P. (1999, Temmuz). *Women's reactions to hostile and benevolent sexist situations*. (Bildiri sunumu) 22. General Meeting of the European Association of Experimental Social Psychology, Oxford, İngiltere.
- Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, H. U. (2012). Birey-örgüt değerleri arasındaki uyumun örgütle özdeşleşme ile ilişkisi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 25-39.

- Pasa, S. F. (2000). Leadership influence in a high power distance and collectivist culture. *Leadership & Organization Development Journal*, 21(8), 414 - 426 doi:10.1108/01437730010379258.
- Rudman, L. A., Moss-Racusin, C. A., Phelan, J. E. ve Nauts, S. (2012). Status incongruity and backlash effects: Defending the gender hierarchy motivates prejudice against female leaders. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(1), 165-179. doi:10.1016/j.jesp.2011.10.008.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11), 1-20.
- Sakallı-Uğurlu, N. ve Ulu, S. (2003). Evlilikte kadına yönelik şiddete ilişkin tutumlar: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, yaş, eğitim ve gelir düzeyinin etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11), 53-63.
- Schoon, I., Cheng, H., Gale, C. R., Batty, G. D. ve Deary, I. J. (2010). Social status, cognitive ability, and educational attainment as predictors of liberal social attitudes and political trust. *Intelligence*, 38(1), 144-150. doi:10.1016/j.intell.2009.09.005
- Schwartz, S., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M. ve Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(5), 519-542. doi:10.1177/0022022101032005001.
- Sevgili, F. ve Cesur, S. (2014). The mediating role of materialism on the relationship between values and consumption. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(6), 2083-2096.
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (1999). *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. New York: Cambridge University Press.
- Steiger, J. (1980). Tests for comparing elements of a correlation matrix. *Psychological Bulletin*, 87(2), 245-251. doi:10.1037//0033-2909.87.2.245.
- Telef, B. B., Uzman, E. ve Ergün, E. (2013). Öğretmen adaylarında psikolojik iyi oluş ve değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 1297-1307.
- Tenenbaum, H. R. ve Leaper, C. (2002). Are parents' gender schemas related to their children's gender-related cognitions? A meta-analysis. *Developmental psychology*, 38(4), 615. doi:10.1037//0012-1649.38.4.615.

- United Nations International Children's Emergency Fund. (2001-2004). *Haydi kızlar okula! Kızların eğitimi programı*. Erişim tarihi: 4 Ocak 2016, https://www.unicef.org/turkey/pr/_ge6.html.
- United Nations Development Programme. (2015). *Human development report 2015: Work for human development*. Erişim tarihi: 28 Aralık 2016, http://hdr.undp.org/sites/default/files/2015_human_development_report.pdf.
- Wilson, G. D. (1973). A dynamic theory of conservatism. G. D. Wilson (Ed.), *The psychology of conservatism* (ss. 257–265). London: Academic Press.
- Yahyagil, Y. M. ve Ötken, B. A. (2011). Cultural values from managers' and academicians' perspectives: The case of Turkey. *Management Research Review*, 34(9), 1018-1041. doi:10.1108/01409171111158974.
- Yıldırım, Z. (2007). *Religiousness, conservatism and their relationship with traffic behavior*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.